

УДК 332.025.15

Савіна Н. Б., д.е.н., проф., Срібна Є. В., здобувач (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті наведені результати дослідження енергоефективності сучасної національної економіки та відображений стан реалізації заходів щодо підвищення енергозбереження.

Ключові слова: енергозбереження, енергоємність, енергоефективність.

За рахунок розвитку науки та техніки відбуваються докорінні зміни в усіх сферах загалом та економіці зокрема. Загалом висувається єдиний базовий критерій – підвищення енергоефективності. І це є невід’ємною умовою сучасності, адже постійно прослідковується зростання цін, в першу чергу, на енергоносії.

Різні аспекти підвищення енергоефективності досліджують Бараннік В.О. [1], Суходоля О.М. [2], Лір В.Е. [3], Микитенко В.В. [4], Немировський І.А. [5] та інші. Проте в більшості досліджень комплексна оцінка сучасного енергозбереження малодосліджена. Тому метою дослідження є визначення основних критеріїв щодо оцінки енергоефективності та визначення головних проблем щодо практики впровадження енергозбереження. Відповідно поставлені наступні завдання: оцінити тенденції в нормативному забезпеченні вітчизняної енергоефективності та вказати перспективу розвитку енергоефективності сучасної вітчизняної економіки.

В сучасній економіці підвищення енергоефективності можливо, перш за все, за рахунок дієвого державного управління, яке направлене на ефективне використання енергії. В сучасних українських реаліях це нагальна вимога, продиктована політико-економічними аспектами нашого життя.

Крім того, досвід розвинутих країн вказує на необхідність державного регулювання процесами енергозбереження та проведення цілеспрямованої державної політики. Адже держава шляхом виваженої законодавчої, гнучкої цінової, тарифної та податкової політики може забезпечити дієздатність фінансового механізму енергозбереження. Першочергово дане державне врегулювання реалізується за рахунок виваженої законодавчої бази.

В Україні з метою підвищення енергоефективності розроблено понад 250 нормативно-правових актів різного рівня, запропоновано безліч заходів, у тому числі і з врахуванням досвіду європейських країн. На сьогодні в Україні діють:

- ✓ Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки;
- ✓ 26 регіональних програм підвищення енергоефективності на 2010-2014 роки;
- ✓ 5 галузевих програм підвищення енергоефективності на 2010-2014 роки;
- ✓ 45 програм зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами шляхом їх раціонального використання на 2010-2014 роки.

Основним документом для впровадження енергоефективності в Україні є розроблений «Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року» (НПД ЕЕ) [6]. План розроблено на виконання зобов'язань України в рамках Протоколу про приєднання до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Згідно цього Плану, Україна повинна досягти у 2020 році економії енергоресурсів у розмірі 9%. Заходи з енергоефективності розглядаються у чотирьох сферах економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Заходи з енергоефективності НПД ЕЕ

№ з/п	Сфера економічної діяльності	Очікувана економія у 2014 р., тис. т.н.е	Очікувана економія у 2020 р., тис. т.н.е	Відповідальний виконавець	Загальне фінансування на період 2012-2020, млрд грн	Джерело фінансування
1	Населення: житлові будинки	511	2303,9	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ	670	Інвестиції
2	Сфера послуг: громадські та комерційні будівлі	23,2	104,4		144,5	
3	Промисловість	615,1	2773,4	Міністерство промисловості	89	
4	Транспорт	234,7	1056,5	Міністерство інфраструктури	107,8	
Загалом		1384	6283,3		1011,3	

Як видно з таблиці, для реалізації заходів з енергоефективності пе-

редбачається залучити більше 1000 млрд грн інвестицій, з яких 670 млрд грн має припадати на житлові будинки, 144,5 млрд грн – на громадські та комерційні будівлі, 89 млрд грн – на промисловість, 107,8 млрд грн – на транспорт. Така сума інвестицій є досить значною навіть в умовах економічного зростання та сприятливого інвестиційного клімату, не говорячи вже про існуючу ситуацію в економіці країни, стан з корупцією та виконанням прийнятих рішень.

Для прикладу, за період 2010-2011 рр. планові обсяги фінансування енергоефективності згідно державної цільової економічної програми складали біля 52 млрд грн, а реально було інвестовано біля 9,4 млрд грн, тобто менше 20% [7].

У жовтні 2013 року на Форумі з альтернативної енергетики та енергоефективності АТ «СКМ» був представлений «Третій рейтинг Ukrainian Energy Index (UEI) 2013» [8]. Він базується на методології аналізу енергоефективності Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) і визначає ефективність використання енергоресурсів у кожній області України з урахуванням структури економіки регіону.

Оцінювання проведено на підставі зіставлення кінцевого енергоспоживання регіонів з аналогічними показниками країн Європейського союзу (ЄС), які використовуються як умовний еталон енергоефективності для України. Розрив між показниками енергоспоживання регіону й еталоном визначає потенціал кожного регіону щодо енергозбереження: чим він більший, тим менша енергоефективність регіону і тим більший обсяг енергоресурсів можна зекономити за умови наближення до стандартів ЄС.

Скориставшись результатами досліджень, прослідкуємо тенденції у енергоспоживанні кожного регіону. Згідно даного аналізу, можна зазначити, що існує залежність між зростанням валового регіонального продукту й енергоефективністю регіону, а саме за інших рівних умов, валовий регіональний продукт зростає швидше у енергоефективному регіоні. Вища енергоефективність має позитивний вплив на зростання рівня життя населення, а також на залучення інвестицій, особливо в енергоємні галузі реального сектора.

Загалом в наведеному рейтингу енергоефективності України наведені дані щодо загального споживання енергетичних ресурсів в регіонах (ЗСЕР) та їх частка від загального енергоспоживання в Україні. Нескладно підрахувати, що загальне енергоспоживання в Україні, яке враховано рейтингом, склало близько 67 млн т.н.е., в той час як за даними МЕА загальне споживання паливно-енергетичних ресурсів в Україні за 2013 рік складає 126,4 млн т.н.е. (майже в два рази більше). Не враховані рейтингом енергоресурси можуть бути віднесені до ви-

трат та тіньової економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Енергоефективність регіонів України відносно рівня енергоефективності ЄС

Області	Населення, тис. чол.	ЗСЕР		Потенціал енергозбереження, млн євро	Рег. ВВП, %	Енергоефективність, % ЄС			
		млн т.н.е	(% від України)			Промисловість	С/г	Побутовий сектор	Загальний
АР Крим і Севастополь	2344	1,968	2,9%	398,0	3,7	25	29	66	49
Вінницька	1641	1,508	2,3%	199,9	2,3	37	34	83	63
Волинська	1037	0,756	1,1%	128,9	1,4	31	27	74	57
Дніпропетровська	3336	10,494	15,7%	2115,5	11,2	50	31	53	50
Донецька	4433	11,778	17,6%	1576,8	12,8	68	38	54	63
Житомирська	1279	1,081	1,6%	175,1	1,7	37	49	78	60
Закарпатська	1247	0,775	1,2%	111,5	1,4	50	40	72	64
Запорізька	1801	3,733	5,6%	579,6	3,9	64	33	60	60
Івано-Франківська	1379	1,885	2,8%	209,4	2,1	40	45	74	58
Кіровоградська	1010	1,006	1,5%	180,1	1,6	20	43	81	53
Київська	1717	2,427	3,6%	503,9	4,7	46	31	55	49
Луганська	2291	6,235	9,3%	1081,9	4,6	42	34	53	45
Львівська	2544	2,333	3,5%	346,5	4,2	47	50	62	57
Миколаївська	1183	1,494	2,2%	333,3	2,2	32	38	62	45
Одеська	2388	2,953	4,4%	277,2	4,9	38	38	72	61
Полтавська	1487	2,364	3,5%	471,6	4,2	40	36	55	46
Рівненська	1152	1,681	2,5%	333,9	1,5	15	37	75	9
Сумська	1161	1,160	1,7%	226,5	1,8	38	46	63	52
Тернопільська	1084	0,793	1,2%	135,5	1,3	28	59	68	59
Харківська	2755	3,275	4,9%	699,0	6,1	46	40	51	47
Херсонська	1088	0,770	1,1%	119,9	1,5	47	29	77	62
Хмельницька	1326	1,295	1,9%	258,4	1,8	23	40	74	51
Черкаська	1285	2,688	4,0%	375,1	2,2	19	34	68	44
Чернівецька	904	0,577	0,9%	85,6	1,0	30	48	72	63
Чернігівська	1098	0,929	1,4%	139,7	1,7	66	41	73	64

Таким чином, не зважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, які регламентують діяльність у сфері енергетичної ефективності, заяв посадовців різного рівня щодо намірів підвищити рівень енергоефективності в Україні, результати діяльності у цьому

напрямі є незадовільними. Це потребує нових підходів до вирішення цієї проблеми, яка стала надзвичайно важливою в умовах гострої необхідності зменшення енергетичної залежності країни від російського імпорту енергетичних ресурсів.

Від ефективності управління й регулювання енергетичним сектором багато в чому буде залежати як економічний розвиток кожного регіону, так і рівень якості життя населення. Роль регіональної і місцевої влади у забезпеченні надійного, якісного та безпечного постачання регіонів енергетичними ресурсами повинна стати визначальною. Основою вирішення цього завдання є збільшення самостійності регіональної та місцевої влади і кардинальна зміна політики фінансування (децентралізація) у напрямі збільшення коштів, які залишаються у розпорядженні цієї влади. Суттєву допомогу у вирішенні цих завдань можуть надати громадські організації, для чого регіональною владою повинна бути забезпечена прозорість процесів у секторі енергопостачання.

1. Бараннік В. О. Ефективність енергоспоживання в державі як індикатор конкурентоспроможності. Міждержавні співставлення [Електронний ресурс] / В. О. Бараннік // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – № 3. – 2010. – Режим доступу: http://economy.kpi.ua/files/files/3_kpi_2010_7.pdf
2. Суходоля О. М. Енергоемність валового внутрішнього продукту: тенденції та чинники впливу [Електронний ресурс] / О. М. Суходоля. – Режим доступу: <http://www.is.svitonline.com/sukhodolya/publicat/>
3. Ліп В. Е. Економічний механізм реалізації політики енергоефективності в Україні / В. Е. Ліп, У. С. Письменна. – К. : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2010. – 208 с.
4. Микитенко В. В. Енергоефективність промислового виробництва [Монографія] / В. В. Микитенко. – К. : Об'єдн. ін-т економіки, 2004. – 281 с.
5. Немировский И. А. Структура управления энергоэффективностью региона / И. А. Немировский // Энергосбережение. – 2009. – № 2. – С. 32–34.
6. Національний план дій з енергоефективності до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://naer.gov.ua/forum/userfiles/files/draft_national_renewable_energy_action_plan_through_2020_uk.pdf
7. Державна цільова економічна програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. № 243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-p
8. Рейтинг енергоефективності регіонів України Ukrainian Energy Index (UEI) 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/>

Рецензент: д.е.н., професор Левицька С. О. (НУБГП)

Savina N. B., Doctor of Economics, Professor, Sribna Y. V., Applicant
(National University of Water Management and Nature Resources Use,
Rivne)

PROBLEMS OF ENERGY EFFICIENCY OF UKRAINE ECONOMY

The article presents the results of a study of energy efficiency of modern national economy and reflected the state of implementation of measures to improve energy efficiency.

Keywords: energy saving, energy intensity, energy efficiency.

Савина Н. Б., д.э.н., профессор, Срибна Е. В., соискатель
(Национальный университет водного хозяйства и природопользования,
г. Ровно)

ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье приведены результаты исследования энергоэффективности современной национальной экономики и отражено состояние реализации мероприятий по повышению энергосбережения.

Ключевые слова: энергосбережение, энергоёмкость, энергоэффективность.
